

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกกำลังตื่นตัวในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร เพราะอาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายที่คนเราได้รับประทานอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปนเปื้อนย่อมทำให้สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ตลอดจนการมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงต่อการชีวิตถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ด้วย ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน มีการตื่นตัวกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านความปลอดภัยของอาหาร ได้มีการรณรงค์ให้มีการผลิตอาหารให้ปลอดภัยจากสารพิษ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายให้คุ้มครองในเรื่องความปลอดภัยของอาหารแก่ประชาชน โดยอาหารที่ประชาชนบริโภคนั้นจะต้องสะอาดปราศจากโรคอาหารเป็นพิษ การปนเปื้อนโรคของระบบทางเดินอาหาร สารเคมีต่าง ๆ และกำหนดให้กระทรวงสาธารณสุข กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตลาดสดให้เป็นตลาดสดน่าซื้อ โดยดำเนินการพัฒนาด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของอาหาร

สภาพของตลาดสดที่พบส่วนใหญ่ เป็นภาพของความสับสนวุ่นวายมีผู้คนจำนวนมาก เข้าไปชุมนุมซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าตลอดเวลา สภาพพื้นตลาดเลอะเทอะ เป็นหลุมเป็นบ่อ บางแห่งพื้นดิน มีน้ำขัง มีขยะเกลื่อนกลาด ผู้คนเหยียบย่ำไปมา ถ้าผู้ใช้บริการตลาดสดใส่รองเท้าแตะด้วยแล้ว ความสกปรกจากพื้นดินจะกระเด็นติดรองเท้า กระโปรง กางเกง หรือผ้าถุง และลงไปปนเปื้อนกับอาหารที่วางจำหน่ายกับพื้น รางระบายน้ำในตลาดมีน้ำโสโครก ส่งกลิ่นเหม็นเน่า เย็นเหม็น เย็นเน่า หมักหมมไขมัน ส่วนภายในตัวอาคารก็มีคัสตัว อับชื้น การระบายกลิ่น การระบายอากาศไม่ดี ส่งกลิ่นเหม็น การวางจำหน่ายสินค้าอาหารและสินค้าของผู้ประกอบการก็วางล้นแผง หรือวางบนทางเดินระหว่างแผง จนผู้จับจ่ายสินค้าแทบจะไม่มีทางเดิน และภาพดังกล่าวได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของตลาดสดไป (กระทรวงสาธารณสุข การประชุมสัมมนาตลาดสดน่าซื้อ 2546 : 2)

ตลาดสด เป็นแหล่งรวมอันตรายของสารพิษต่าง ๆ ในผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ ที่พร้อมจะเข้าสู่ร่างกายของผู้บริโภค โดยการผลิต การบรรจุ การขนส่ง ซึ่งเกิดได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และจากการแข่งขันของผู้ประกอบการตลาดสด

มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินชีวิตในวิถีของคนไทย ทั้งผู้ขายและผู้บริโภค แม้บางตลาดจะมีอายุผ่านมา 100 ปี แล้วก็ตาม และมีการสืบทอดผู้ค้าขายมาหลายชั่วอายุเช่นกัน ตลาดจึงเป็นแหล่งของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เรียนรู้ได้ไม่จบ ตลาดจึงเป็นศูนย์กลางของ การสร้างคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นจุดศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนอาหารและสินค้า ด้านอุปโภคทั่วสารทิศ ตลาดเป็นแหล่งรวมโรคคนานาชนิด ที่มากับพืชผักผลไม้ และพาหนะต่าง ๆ ที่ซ่อนเร้นแอบแฝงมา แม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี แต่วิถีชีวิตของคนไทยก็ยังคงมีการจับจ่ายและการบริโภคอยู่ที่ตลาด ปัญหาความ ไม่เป็นระเบียบ ระบบในตลาดยังมีอีกมากที่ต้องทำการปรับปรุง เช่น ด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การกำจัดสิ่งปฏิกูล ขยะ มารยาทของผู้ขาย การเอาเปรียบผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น นโยบายการพัฒนาของตลาดจึงควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่เฉพาะงานด้านสาธารณสุขเท่านั้น ต้องมีหน่วยงานอื่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อมิให้เกิดปัญหาทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ มุ่งเน้นความปลอดภัย และการคุ้มครองความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ สภาพวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน นิยมบริโภคอาหารนอกบ้านทั้งจากร้านค้า ภัตตาคารที่ได้มาตรฐาน และจากร้านริมถนนซึ่งเจ้าของร้านผู้ประกอบการร้านอาหารต่างซื้อวัตถุดิบจากตลาดสดเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริโภคจึงไม่มีโอกาสที่จะล่วงรู้ถึงอันตรายที่ปนเปื้อนมากับอาหารได้ (กระทรวงสาธารณสุข 2546 : 3)

ด้วยเหตุนี้ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศจึงร่วมมือกันพัฒนาตลาดสดทั่วประเทศ โดยมีความมุ่งหวังเดียวกันคือ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการค้าในตลาดสดที่เข้าร่วมโครงการเกิดการพัฒนาด้านสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยของอาหารและการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาตลาดสดทั่วประเทศ และร่วมพลังสร้างสุขภาพอย่างต่อเนื่องเป็นเอกภาพ อีกทั้งต้องการสร้างกระแสความตื่นตัวของประชาชนและผู้บริโภคในการสร้างสุขภาพ รู้จักเลือกจับจ่ายสินค้าในสถานที่ที่สะอาดได้มาตรฐานและสินค้าที่ปลอดภัย และมีความมุ่งหวังให้อาหารปลอดภัย และเป็นไปตามสโลแกนที่ว่า “ครัวไทยสู่ครัวโลก”

ซึ่งมีเป้าหมายพัฒนาตลาดสดในปี 2554 ให้ถูกสุขลักษณะอย่างน้อย 460 แห่ง ผลการดำเนินงาน มีตลาดสดที่เข้าร่วมโครงการ 554 แห่ง เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ 84 แห่ง ดังนั้น ในปี 2554 กระทรวงสาธารณสุข จึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้าน

สุขภาพาสสิ่งแวดลอมตลาด และความปลอดภัยค้ำอาหาร โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นเครื่องข้ำค้ำเนินการ (กระทรวงสาธารณสุข 2554 : 3)

ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ได้มีการปรับปรุงพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนเมื่อปี 2544 ได้มีการก่อสร้างอาคารตลาดสดเทศบาลขึ้น โดยก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี 2546 โดยใช้ข้ำจายจากเงินกู้ของกองทุนเมืองในภูมิภาค สำนักงานกองทุนเพื่อประกันสังคม โดยก่อสร้างอาคารตลาดสดชั้นเดียว ณ บริเวณตลาดสดเดิม ตัวอาคาร ขนาด 50.60 เมตร x 70.10 เมตร ตัวอาคารมีลักษณะเป็นอาคารประเภทถาวร โครงหลังคาขงสูง สามารถระบายอากาศได้ดี มีการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวก สบาย และทั่วถึง ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการค้ำในตลาดสดทั้งหมด จำนวน 250 ราย และในปี 2551 มีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการตลาดสดขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และเป็นแกนนำในการบริหารจัดการต่าง ๆ ภายในตลาด ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคามก็เป็นหนึ่งองค์กรที่ได้เข้าร่วมโครงการตลาดสดนำซื้อและตลาดค้ำมีมาตรฐาน โดยส่งตลาดสดเทศบาลเข้ารับการประเมินในระดับจังหวัดและระดับภาค ซึ่งมีหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นหน่วยงานที่เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงและค้ำเนินการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลจากการส่งเข้าประกวด ทำให้ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคามได้รับรางวัลเป็น “ตลาดสดนำซื้อ” ระดับค้ำถึง 3 ปี ก็ือ ปี 2546 – 2548 แต่ภายหลังการได้รับรางวัล หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบกลับไม่เข้าไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ในปัจจุบันตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ต้องพบปัญหาทางด้านสุขภาพของตลาด เช่น การวางจ้ำหน่ายสินค้ำสูงจากพื้นไม่ถึง 60 เซนติเมตร การจัดวางสินค้ำไม่เป็นระเบียบ เกะกะ กีดขวางทางเดิน ตลาดมีน้ำขังแฉะแฉะ และการปิดป้ายราคาสินค้ำไม่ครอบคลุม จ้ำเป็นค้ำต้องได้รับการพัฒนาแก้ไขจากหลาย ๆ ฝ่ายร่วมกัน เพื่อให้ตลาดสดได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งด้านสุขภาพาสสิ่งแวดลอมและการพัฒนาความรู้ของผู้ประกอบการในตลาด

จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งพบว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาทำการประเมินหรือทำวิจัยในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกชมรมค้ำการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาตลาดสด ที่ได้มาตรฐานที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของสมาชิกชมรมต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของสมาชิกชมรมที่มีระดับการศึกษา และระยะเวลาการเข้ามาเป็นสมาชิกแตกต่างกันต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

สมมุติฐานการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมุติฐานไว้ดังนี้

1. ความพึงพอใจของสมาชิกชมรมต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
2. สมาชิกชมรมที่มีระดับการศึกษา และระยะเวลาการเข้ามาเป็นสมาชิกแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคามแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกชมรมต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์ประเมินมาตรฐานตลาดสดของกระทรวงสาธารณสุข มาปรับปรุงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สมาชิกชมรมของเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 250 คน (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2554 : 2)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกชมรมของเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 154 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727 ; อ้างถึงในบุญชุม ศรีสะอาด, 2545 : 92)

3. ด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกชมรมของเทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเป็น

3.1.1 ระดับการศึกษา

3.1.2 ระยะเวลาการเข้ามาเป็นสมาชิก

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ หลักเกณฑ์ประเมินมาตรฐานตลาดสดของกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 40 ข้อ

4. ระยะเวลาในการวิจัย

การศึกษานี้ มีระยะเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่เดือนมีนาคม-กรกฎาคม 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ตลาดสด หมายถึง สถานที่ซึ่งจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ยูมนุม เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสดประกอบ หรือปรุงแล้ว หรือของเสียบง่าย ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย สินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตามและหมายความรวมถึงบริเวณที่จัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ยูมนุม เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด

2. เทศบาลเมือง หมายถึง เทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. ตลาดสดเทศบาล หมายถึง ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. สมาชิกชมรม หมายถึง สมาชิกชมรมผู้ประกอบการตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าในตลาดสดเทศบาลเป็นประจำ จำนวน 250 คน

5. เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

6. ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของสมาชิกชมรมต่อการให้บริการตลาดสดของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

7. หลักเกณฑ์ประเมินมาตรฐานตลาดสดของกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง หลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐานตลาดสดของกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตาม โครงการตลาดสดน่าซื้อ และตลาดดีมีมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอที่ได้เทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถนำไปเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผน หรือกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านการให้บริการสาธารณะ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY